

Universitätsbibliothek Paderborn

Johannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctiss. ... Partis Opera Historica, Qvotqvot hactenus reperiri potuerunt, omnia

Partim E Vetvstis Fvgientibusque editionibus reuocata, & ad fidem
Archetyporum castigata; partim ex manuscriptis nunc primùm edita ;
Qvorvm Catalogvm Aversa pagina exhibet

Iohannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd
Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctissimi Secvndæ Partis Chronica
Insignia Dvo - I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœcesis Spirensis: eius
foundationem & progressum ab Anno Christi DCCCXXX. vsque ad Annum
MCCCLXX. II. Coenobii ...

Trithemius, Johannes

Francofvrti, 1601

De Conrado, X. Hvivs Coenobii Abbate, Qvi Præfuit annis fere XII.
dissensione pessima quæ contigit in electione.

urn:nbn:de:0128-1-17336

Henrij

sunt, & remanserunt monachi inutiles, superbi, elati & carnales, vt destruant suis functionibus locum
 celeberrimum nomini tuo consecratum. Quare hoc ita fieri voluisti, domine Deus, qui in ste iudicas?
 Nupquid vt preualeant impij, istos consumere voluisti? Absit iudicia tua Domine cernimus, cau-
 sas ignoramus, nec ad nos attinet causas iudiciorum suorum discutere, quas sine peccato possumus nesci-
 re. Immo nomini tuo sanctissimo, quas possumus gratias agimus, qui monasterium istud propter causas
 ubi not. as ita permisisse cadere, vt in statum & conditionem resurgeret meliorem. Nam si velimus
 monasterium Hirsaugense quod hodie cernimus, cum personis, rebus, substantia & adificiis conferre
 veteri, quod miserabiliter fuisse deplangimus, comparatione preteriti ad presens nullam inueniemus.
 Tantum enim presens temporis Hirsaugia, vetus illud monasterium cu omnibus conditionibus suis
 excellit & supergreditur, quantum posterius tempore videtur. Sed historiam debito prosequen-
 tes ordine, factum sicut ad nos, veterum testimonia scripturarum perlaturum est, fideliter &
 breuiter exponamus. Nam etsi parum ad adificationem legentium conducere possit, erit
 tamen eius notitia cunctis, qui simili sorte transigunt vitam, in conuersatione claustrali
 auisatio non inutilis, qua discant in electionibus abbatum non se, non proprium com-
 modum, sed Dei solius honorem querendum.

Comparatio
 veteris mo-
 nasterij ad
 presens.

Facile au-
 sumur ne in
 faciebus
 seruamus.

DE CONRADO, X. HVIYS COENOBII ABBATE, QVI PRÆ-
 fuit annis fere XII. & dissensione pessima que contigit in electione.

DEFUNCTO siquidem venerabili abbate Hardfrido cum 60. monachis, sicut dixi-
 mus, de conuentu, duodecim superstites remanserunt: qui post tres ferme menses
 ad eligendum abbatem in locum vnum conuenerunt corpore, qui tamen mente (vt sta-
 tum apparebit) longe abinuicem erant separati. Duos enim in dissensione eligentes Con-
 radum, qui munus confirmationis ab episcopo suscepit, & Euerardum profugum, qui
 monasterium spoliavit, seminarium & materiam destructionis huius loci prohdolor im-
 pijs prebuerunt: vna siquidem pars adhaerebat Conrado tanquam legitime & canonice
 electo, alia Euerhardum verum ac legitimum, secundum primas sanctiones prædica-
 bar esse pastorem. Prævaluit tamen iure Conradus & tanquam à saniore parte fratrum e-
 lectus, ordinationem à pontifice suscepit. Interea dum Cōradus pro munere benedictio-
 nis est sollicitus, Euerardus sublati thesauris omnibus, calicibus, crucibus & ornamentis
 & quicquid subripere potuit cum duobus monachis suæ partis, ad comitem, qui alio-
 quin monasterio iam grauiter erat infensus, petiturus auxilium properauit. Quem
 ille non solum libenter, sed etiam valde granter suscepit, gauisus (vt postea liquido pa-
 ruit) occasionem sibi datam, qua bonis monasterij dudum hiantem animum inferret,
 nunc tandem satiandum. Statim latro possessiones monasterij Deo & sancto Aurelio
 dudum oblatas à fidelibus Christi, truculentus inuadit, diripit, & in stipendium suis militi-
 bus quasi vicissitudine impensa feruitutis distribuens concedit. Inuadit villas, curtes,
 agros, domos, & quicquid ad monasterij ius pertinere cognouerat, & sub pretextu iustæ
 defensionis Euerardi (vt ipse dicebat) abbatis, res monasterij paulatim suis vsibus in fisca-
 uit. Quem in his omnibus monachi defensorem non habentes, inuocare protectorem
 potuerunt, cum omnes, aut potentiam comitis vererentur, aut spoliatorum monasterij
 ducerentur cupiditate? Præterea Euerardus, datus in reprobum sensum, & alienatus
 mente, ad rapinam milites incitabat, se dicens esse abbatem, sibi licere monasterij sui
 res cui velit permittere. Interea Conradus abbas, & monachi suæ parti consentientes,
 contumelias & iniurias quibus opprimebantur, deferebant ad episcopum, auxilium con-
 tra insultus tyrannorum postulantes. Sed nihil factum ad restitutionem ablatorum eo
 tempore constat, sed violentia maior indies crescebat, cum sibi licere à parentibus oblata
 repetere, iam comes publice fateretur. Beata illi omnis videbatur occasio, qua de spolijs
 monachorum auaritiâ in quatuor incidere, grauius satiare. Conradus itaq; pauper iam
 & miserabilis abbas cum paucis monachis, nec omnibus quidem fidelibus, in cœnobio,
 maximo timore metuq; percussus refidebat, vix habens vnde se suosq; pasceret ac vestiret.

al. xvi.

Conradus
 legitur, con-
 tra eum E-
 uerardum.

Euerardus
 furatur o-
 mnia orna-
 menta ec-
 clestæ.
 Euerardus
 fugit ad Co-
 mitem cum
 duobus mo-
 nachis.
 Monasterij
 misere spo-
 liatur.

Euerardi
 crudelitas.

Conradi
 abbatis ele-
 ctio, genâ,
 morsq;.

DCCCCLXXXIX.

Electus autem fuit anno dominicæ natiuitatis 989. indictione secunda, duodecimo
 calend. Martij, & præfuit monasterio in multis tribulationibus & miserijs annis quasi 12.
 Erat autem natione Francus, humili profapia genitus, & propterea minus idoneus tantis
 malis totque tyrannis resistere. Vir bonus fuit & simplex, plus ad mysteria religionis tra-
 ctanda natus, quam monasterium in tantis turbationibus prouide & vtiliter gubernare.
 Porro pessimus ille apostata Euerardus, cum se minaretur monasterium in manu valida
 breui intraturum, Conradumque abbatem in carcerem coniecturum, morte præuentus

Euerardus
 apostata,
 fur & sacri-
 legus, mori-
 tur.

etur. Ele-
 cessit s. cal.
 e sex & tri-
 pturatum
 ingenio a-
 osse persua-
 clocum ab-
 uate præ-
 Quam pri-
 puritatem
 nachis: & si
 rum, nece-
 Et ne quis
 orum ope-
 lido ingre-
 mponibus
 or Burchar-
 datus, & in
 nobio Bo-
 adicissimos
 arij Treuo-
 nus, virm-
 ingenij pre-
 & de con-
 e ad manus
 perire non
 eius Episc-
 per totam
 ti in terram
 et. Interea
 urque mul-
 m heu cri-
 apparet, oc-
 b. huius cœ-
 nt Nouissi-
 utus est.
 monasterij
 o regimini
 nis semina-
 monachi in
 ni efidebat:
 e schismata
 mme curus
 andi excet-
 Tale mo-
 nomiam dif-
 xit. Vide-
 no paulo ante
 edio translati
 sunt &

era
 o r' rca

interijt. Monachi autem qui cum eo cœnobio exiuerant, profugi semel facti, manserunt, & amplius ad monasterium non sunt reuersi. Et quidem Euerardus hunc finem malitiæ suæ dignum accepit, qui destructionis monasterij huius auctor & occasio fuit. Quo mortuo iam Conradus abbas, & monachi qui remanserant, maiori pace ac securitate in monasterio viuere potuerunt, cum is qui totius mali princeps fuerat, de medio esset sublatus. Eorum autem quæ de monasterio siue per apostatam, siue per comitem, aliosque illorum ministros fuerunt ablata, nihil restitutum omnino fuit: sed potius quoad fieri potuit, plura semper distracta in manus secularium deueniunt. In hac miseria & afflictione Conradus abbas cum fratribus suis, in paruum iam numerum reductus, quamdiu vixit consenuit, quod post annos 12. mortuo (sicut dicemus) expulsis monachis, per comitem seculares introducti sunt.

Ablatorum nihil restituitur.

Triticum & pisiculi plunt de celo in Gallia.

Eodem anno quo Conradus in abbatem eligitur, grana tritici & pisiculos pluisse in Gallia de cœlo ferunt, qui tamen ad vsum non valere humanum, propterea quod intrinsecus corrupti nimium aperte fœterent. Eo etiam anno S. Dunstanus archiepiscopus, cuius longe superius meminimus, 14. cal. Iunij ad Dominum migravit.

Theophane Imperatrix obiit.

Hoc etiam anno mortuo Ioanne papa 16. Bruno natione Germanus, cognatus Ottonis Imperatoris fit papa, qui dictus est Gregorius quintus. Ipse Ottonem ad imperium coronauit Romanum. Anno Conradi abbatis secundo moritur Theophane mater Imperatoris, & in basilica S. Pantaleonis Colonia sepelitur in abside meridionali, quam diu vixit, summo honore coluit, & rebus proprijs munificenter cumulauit. Ipsa etiam inter alia corpus S. Albani martyris olim pro Christo in Britannia passi, de Italia ad monasterium S. Pantaleonis præfatum adduxit.

DCCCCXCIII.

Monasteriū S. Michaelis in Hildesheim fundatum est.

Anno Conradi abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 994. monasterium S. Michaelis archangeli in Hildesheim nostri ordinis fundari cœpit per S. Bernardum eiusdem ciuitatis episcopum, qui & in eodem monasterio sepultus, in finitibus coruscavit miraculis.

DCCCCXCIV.

Constitutio de Imperio Germanorum.

Anno sequente S. Adelbertus ex monacho nostri ordinis episcopus (de quo supra diximus) Pragensis, qui Vngaros conuertit ad fidem, à paganis in Prussia septies perfolius & tandem capite truncatus martyrium consummauit, 9. cal. Maij. Gregorius papa quintus congregata synodo statuit, consentientibus Romanis & omni clero, Romanum Imperium apud Germanos debere perpetuis futuris temporibus permanere, ita vt Germaniæ principes per Ottonem tertium deputati, habeant ius & potestatem Imperatorem eligendi. Quæ constitutio iam per annos sex & quingentos vsque ad nos, inuolubili stabilitate seruata est.

Gerbertus ex monacho fit Papa Syluester, cuius nominis secundus.

Claruit his temporibus Gerbertus monachus ordinis nostri cœnobij Floriacensis, vir in Mathematica, Astronomia, Philosophia, Arithmetica, cæterarumque pene omnium scientiarum doctrina eruditissimus, qui multos discipulos nobilissimos reliquit, inter quos etiam fertur Otto Imperator fuisse non vltimus. Hic propter incomparabilem scientiam suam primo fuit archiepiscopus Remensis in Gallia per Hugonem regem Franciæ constitutus, deinde pulsus; per Ottonem Imperatorem constituitur archiepiscopus Rauennatensis: ac postremo fit summus pontifex in vrbe Roma, & Syluester secundus dictus est. Scripsit de sphaera pulchrum opus. Item de compositione astrolabij & quadrantis. In Arithmetica quoque pulchras compositiones fecit. Dialogum quem cum Leone abbate habuit nuncio Apostolico, multi plurimum commendant. Epistolas plures quas ad inquisitiones discipulorum scripsit, vidimus. Hic est papa Syluester, qui à plarisque pacti fœderisque cum dæmonibus initi arguitur, cuius rei nos ferre sententiam nec volumus, nec debemus. Sedit autem in pontificatu summo annis 4.

Scripta ipsius Gerberti viri doctissimi.

Maiolus & Odilo abbates Cluniacensis.

His etiam temporibus post obitum S. Maioli abbatis Cluniacensis nostri ordinis, factus est abbas in Cluniaco S. Odilo eximiæ sanctitatis vir, qui præfuit eidem monasterio cum feruore maximo religionis, annis ferme quinquaginta sex. Is cum esset vir doctus, fertur nonnulla scripsisse opuscula, & præcipue sermones ad fratres, quibus ingenij sui dexteritatem ostendit.

Terræ motus magni fuerunt in Europa.

Anno Conradi abbatis 10. fuerunt maximi terræ motus per loca Germaniæ & totam pene Europam, quibus multa fortissima etiam ædificia pulsata corruerunt. Apparuit insuper cometes eodem anno, qui multos terruit suo aduentu.

M.

Anno Conradi II. qui fuit dominicæ natiuitatis millesimus annus, ossa Caroli Imperatoris

ratoris quondam Magni hucusque multis incognita, apud Aquisgranum ab Ottone Imperatore tercio, quaesita & inuenta sunt.

Eodem anno obiit Euergerus archiepiscopus Colonienfis, cui S. Heribertus in archiepiscopatu feliciter successit. Qui construxit in opposito ciuitatis Colonienfis iuxta flumen Rheni destructo castro, monasterium nostri ordinis in honorem B. Mariae semper virginis, quod Tuitium appellamus, in quo abbatē & monachos secundum regulam S. Benedicti constituit, multisq; praedijs & ornamentis cumulauit.

Eodem anno Imperator cum multis cardinalibus, episcopis, abbatibus, principibus, & valido exercitu Poloniae uisitaturus, inter alia regni negotia sepulchrum S. Adelberti martyris Pragensis episcopi, nuper (ut supra diximus) pro fide Christi martyrizati, qui sepultus in Polonia miraculis in finitjs & stupendis illo in tempore coruscabat. Obtinuit autem eiusdem martyris brachium vnum, à Bolislao duce Poloniae, quod cum ingenti deuotione suscipiens, Romae in ecclesia S. Bartholomei collocauit. Idem quoque Imperator ob honorem sanctissimi martyris Adelberti, fratrem eius Gauderium monachum ordinis nostri in archiepiscopum primum ecclesiae Praegensis, vbi frater episcopus fuerat, annuente summo pontifice Syluestro secundo constituit: qui cum esset vir doctus atq; sanctissimus, multas sua praedicatione in circuitu gentes ad fidem Christi conuertit.

Claruit his temporibus Ansfrius ex comite monachus nostri ordinis, & ex monasterio sanctae Mariae nostri ordinis, quod ipse construxit. Et hoc magis consonat veritati & chronicae Traiectensium quae dicit quod anno Domini 1005. tanquam filius castigatus à Deo lumen oculorum amiserit, & sacrae religionis habitum in praefato monasterio S. Pauli hodie dictum, cuius ipse fundator extitit suscipiens, vsque ad finem vitae in sancto proposito cum multa deuotione & sanctitate perseuerarit. Praefuit autem ecclesiae Traiectensi annis 15. & multa bona monasterijs & ecclesijs suo tempore fecit. Post hunc, Adelboldus monachus (ut quidam ferunt) Bobiensis nostri ordinis ecclesiam Traiectensem rexit annis 18. uir doctus & prudentissimus, qui fuit Henrici Imperatoris secundi (de quo suo tempore dicemus) cancellarius & consiliarius aliquanto tempore, qui dexteritatem ingenij sui exercitans, multa scripsit praecleara opuscula: Gesta enim domini sui Henrici Imperatoris in vno volumine digessit, qui & primus & solus post Carolum magnum ex imperatoribus catalogo sanctorum inscribi meruit. De laudibus quoq; S. Crucis B. Mariae semper virginis, aliorumque diuersorum sanctorum varia tam metro quam prosa conscripsit opuscula, multa etiam bella pro libertate ecclesiastica gessit contra Theodoricum Hollandiae comitem.

Circa haec tempora quidam monachus ab Hierosolymis rediens, apud quendam eremitam in Sicilia circa montem Aethnae flammam euocantem aliquandiu hospitio detentus est. A quo cum audisset in eodem monte Vulcani, defunctorum animas torqueri flammis & ex his multas liberari quotidie per orationes fidelium, & maxime Cluniacensium monachorum, quod sibi manifestum testimonium spirituum tam bonorum, quam malorum idem eremita firmabat. Unde monachus ad Cluniacum digressus haec Odiloni patrefecit abbati, cuius ordinatione memoria fidelium animarum, altera post festum omnium sanctorum die, deinceps in sancta ecclesia Dei coepit frequentari.

His quoque temporibus claruit apud Treuiros nostros Theodoricus monachus celeberrimus sancti Mathiae Apostoli, ordinis nostri, qui cum esset vir studiosus atq; doctissimus, scripsit de inuentione S. Celsi libri vnum, quae per Egbertum archiepiscopum 7. calend. Martij in praefato monasterio facta est: quaedam de quibus mentionem alibi fecimus.

Claruit etiam iisdem temporibus Remigius abbas Mediolacensis nostri ordinis in dioecesi Treuerensi, vir in scripturis diuinis studiosissimus, & in secularibus literis egregie doctus, qui publicam in suo coenobio scholam monachorum tenuit, in qua non solum suos subditos, sed etiam ex diuersis alijs coenobijs monachos ad se missos erudiuit. Huius viri studium & scripta in secundo libro illa strium virorum ordinis nostri plenius digessimus.

Floruit etiam his temporibus Theodorus monachus S. Mathiae Treuerensis contemporaneus, Theodorici monachi supra dicti condiscipulus, vir moribus & scientia illustris, qui scholae publicae multis annis in eodem coenobio gloriose praefuit, & varia scribendo ingenium posteris notum facere curauit. E quibus extant in Apocalypsin Ioannis non abhincenda lectionis synthemata. De musica & astronomia varia composuit. Hic post multos in sancta religione labores, ad Dominum remunerandus felix migravit, cui hoc Epitaphium discipuli posuerunt:

Offa Caroli Magni Imperatoris reperitur.

Monasterium Tuitienfe construxit. S. Adelbertus martyri claruit miraculis.

Gauderius.

Ansfrius.

Monasterium sancti Pauli Traiecti fundatur.

Adelboldus ex monacho episcopus Traiectensis.

Commemoratio fidelium sanctorum hoc tempore caput.

Theodoricus monachus.

Remigius abbas Mediolacensis Doctor insignis.

Theodorus monachus S. Mathiae Apostoli.

Henrici

era
o r r r a

manferunt, nem mali. fuit. Quo securitate medio effit em, alios. quoad sic. miseria & ctus, quam. onachis, per. ptuisse in. a quod in. rchiepisco. gnatus Ot. l imperium. mater Im. i, quam di. etiam inter. monasterii. m S. Micha. eiusdem ci. miraculis. e quo supra. es perfosue. papa quin. manum Im. ita vt Ger. Imperato. inuolabi. ioniacensis, bene omnia, inter quos. m scientiam. nciae conlis. s Raunen. us dictus est. ntis. In A. cone abbate. s quas ad in. ue pacti fac. olumus, nec. stri ordinis, monasterio. r doctus, sc. mii sui dexte. maniae & to. nt. Apparuit. Caroli Impe. ratoris

*Epitaphium
Theodori
huius mo-
nachi,*

*Theodori monachi pansant hic membra sepulti,
Qui pietate rigens, simplicitate cluens
Presbyter officio, quod complens ordine certo
Fernebat summi laudibus in Domini,
Prudens & doctus, nulli pietate secundus,
Totum quod didicit, mox alijs retulit,
Vt sibi commissum bene collaudando talentum
Centuplicet iustus atque pius Dominus:
Transit in nonis felici sine Decembris,
Pro quo posse Deum, qui legis hunc titulum.*

M I.

*Imperator
denuo Ro-
manis Cre-
scentem per-
imit.*

Anno Conradi 12. Otto Imperator expeditionem tertio mouens in Italiam cum ingenti exercitu Romanos deuastat, vincit, superatque. Porro Crescentem, qui principatum Rome inuaserat, & multa contra ecclesiam Dei & vicarios Christi mala commiserat, capite truncati fecit. Cumq; Romæ aliquandiu degens remissus cum Romanis ageret, eum contemptui habere coeperunt. Vnde conspiratione facta, militum eius aliquot interfecerunt, ipsumque in palatio fortiter obsiderunt. Qui per industriam Henrici ducis Bauariæ & Hugonis marchionis simulato pacto, vix extractus à Roma discedit, comitante papa: & quia vxor Crescentis, mulier speciosissima, in actus Veneros Imperatori dudum consentiens, spe regnandi cum se relicta Imperatorem abijisse conspiceret, ac doleret, populum ei subordinat venenatum, quo ille hausto in Italia inter remeandum moritur. Pontifices autem & qui cum ipso erant principes, indutum cadauer purpura arte composuerunt super equum ac si viueret, ne forte tumultus in Italia fieret, si mors imperatoris fuisset rescita, educentesq; in testina reliquerunt apud Augustam Vinelicorum, corpus vero in basilica Aquensi sepelierunt.

*Imperator
in Italia
moritur in-
toxicatus.*

*Henricus
secundus fit
Imperator.*

Cui Henricus ex ducibus Bauariæ ortus, sed actu Bambergensis comes, electione principum succedens, Moguntia à Villigiso archiepiscopo regni diadema suscepit. Hic est Henricus huius nominis secundus Imperator, qui in sanctorum catalogum scribi meruit de quo postea dicemus in suo loco, quem hic anticipando signauimus.

M II.

*Conradus
abbas mori-
tur. & va-
cat mona-
sterium an-
ni 63.*

Anno Dominicæ natiuitatis 1002. indictione 15. Conradus abbas decimus huius cœnobij moritur idibus Februarij, quo cum lamentis fratrum in ecclesia sancti Aurelij sepulto, vacauit abbatia Hirsaugensis annis 63. sicuti in sequentibus per ordinem dicemus.

*DE ABBATIA HUIUS MONASTERII VACANTE PER
annos 63. & quibusdam gestis interea monasterij, ordi-
nis, & Alemannie.*

CONRADO venerabili, ne dicam miserabili, abbate huius monasterij decimo, viam vniuersæ carnis ingresso, monachi numero pauci in hoc loco superstites remanuerunt. Inter quos quum essent duo, qui olim in dissensione electionis Euerardo adhererant, & nec nunc quidem ad viam veritatis penitus essent reuersi, maiorem quam eatenus fuerant experti, reliquis tribulationem suscitauerunt. Enimvero quum inter se confulerent super electione noui pastoris, vices suas comes violenter & manu armata interposuit, seque daturum illis abbatem pollicitus, ne ad electionem procederent penitus interdixit.

*Comes ele-
ctionem in-
terdixit fra-
tribus.*

Qui vt monasterium sub specie pietatis paulatim monachis vacuum, & avaritiæ suæ totum quod reliquum erat, potuisset reddere, præposito eis suis ex familiaribus œconomio seculari, qui curam gereret omnium, donec promissus abbas, quem se nunquam daturum sciebat, veniret, ac secundum regulam gubernaret omnia, tum se restitaturum cuncta quæ abstulerat, humilibus verbis in dolo promisit. Reuera enim hoc querebat, quod non longe postea contigit, vt monachis vel mortuis, vel expulsis, ipse ad ius suum vniuersa reuocaret.

*Monachi
expelluntur
ab cœnobio.*

Nam post triennium ferme quadam inter fratres & œconomum orta dissensione, quod non erat difficile in tanta rerum desperatione positis, nactus occasionem tyrannus, omnes præter duos, qui Euerardo dudum adhererant, partesque comitis semper tutati fuerant, de monasterio eiecit.

Erant autem numero 4, vel 5. qui abeuntes inter se prudenti quidem, sed inutili, per-